

EL PRIMER CEMENTIRI DEL POBLENOU, 1775-1813

Quan l'any 1775 el bisbe Climent fundà el primer cementiri de Poblenou Barcelona era una ciutat emmurallada regida pels privilegis polítics de l'aristocràcia y pels dogmes i costums de l'església catòlica. Però la ciutat mostrava ja signes de canvi.

La densitat de població, juntament amb la falta d'infraestructures urbanes sanitàries, como ara xarxa de clavegueres o aigua corrent, crearen grans problemes de salubritat. Els costums tradicionals d'enterrament agreujaven molt el problema.

Tradicionalment l'enterrament dels difunts es feia dins els temples i als fossars parroquials situats als costats de les esglésies. El creixement demogràfic posa una gran pressió sobre aquests fossars que eren un focus constant d'infeccions i epidèmies.

Com a solució a aquests problemes de salubritat, el bisbe de Barcelona Josep Climent i Avinent (1706-1781), home de caràcter reformador i de idees avançades, fundà l'any 1775 el primer cementiri fora muralles, en uns terrenys vora la platja de la mar Bella que pertanyien al municipi de Sant Martí de Provençals.

Els Barcelonins acolliren en un primer moment la novetat del cementiri amb expectació i la inauguració fou molt concorreguda, però aquest entusiasme es transformà de seguida en oposició ja que el cementiri del bisbe s'ubicà sobre uns terrenys des poblats que no formaven part de cap comunitat.

Axí el cementiri va entrar en una lenta decadència convertint-se en ossera general fins que l'any 1813 les forces napoleòniques el van destruir per interferir en la defensa de la ciutat.

El nou cementiri de Poblenou (1819)

La Barcelona que sorgeix al final de la guerra del francès es ja una ciutat en plena transformació, les noves activitats econòmiques i la desaparició dels gremis donen pas a noves formes de sociabilitat i a nous costums.

Va se un altre vegada el bisbe de la ciutat Pau Sitjar que degut a les greus condicions de salubritat del fossars parroquials va construir el cementiri als terrenys de propietat eclesiàstica on el bisbe Climent havia construït el primer cementiri general.

Un jove arquitecte italià, Antonio Ginesi, vicecònsol de la Toscana a Barcelona va ser l'encarregat de construir el nou recinte funerari que va ser beneït el bisbe Sitjar el 15 d'abril de 1891.

Ginesi va projectar un cementiri de planta rectangular envoltat d'un perímetre de nínxols, aquesta estructura que delimita un ampli espai interior vol recordar els claustres religiosos i crear d'aquesta manera vincles entre les antigues i les noves formes d'enterrament.

La distribució del espai interior es totalment simètrica i regular el que va permetre a Ginesi projectar un cementiri d'enterraments igualitaris e individuals.

El Cementiri va incorporar serveis novedosos como sala d'autòpsies, dipòsit de cadàvers, sala d'espera ubicats a la façana i una església neoclàssica al mig del recinte.

L'aïllament del nou cementiri provocà en un principi malestar, nombroses queixes i no pocs rumors extravagants sobre robaments de joies i roba de les tombes i també de despulles per fer-ne botifarres i sabó.

Els barcelonins però, hagueren d'acostumar-se a la distància del cementiri respecte a la ciutat i adoptar nous hàbits i ritus funeraris.

La falta d'espai pels enterraments va impulsar a les autoritats a emprendre obres d'ampliació del cementiri de Poblenou amb la construcció del Departament 2º, aquest nou recinte realitzat per Joan Nolla entre els anys 1848 i 1852 reflecteix la voluntat de la nova classe emergent a Barcelona, la burgesia, d'exhibir-hi la seva opulència i prestigi social.

En el Cementiri de Poblenou o Cementiri Vell, trobarem les sepultures de moltes persones que van protagonitzar moments o esdeveniments que van marcar la evolució de la ciutat com Narcís Monturiol, Valentin Almirall, Narcís Oller, Anselm Clavé o Dorotea Chopietea entre altres

La Barcelona popular te també el seus herois al Cementiri Vell, alguns como els serenos que van perdre la vida ajudant als veïns en alguna de les epidèmies que van assolir la ciutat, representen les virtuts cíviques, altres com els treballadors que varen morir afusellats per defensar la llibertat ens recorden les lluites de les clares treballadores.

Però el mes conegut es Francesc Canals Ambrós, «el Santet». Aquest jove d'origen humil, era conegut per la seva gran bondat i caritat i que va morir molt jove, tan sols comptava amb 22anys, es va convertir immediatament en objecte de la devoció religiosa del poble de Barcelona. El culte al «Santet» ha arribat al nostres dies.

Pàgina anterior. Vista de la façana del cementiri on destaquen els elements d'inspiració egípcia, propis del seu autor Ginesi, segons un gravat de l'any 1841.

ELISA MARTI

«Un passeig pel Cementiri de Poblenou»

